

BARACK OBAMA

Min far hade en dröm

BARACK OBAMA

Min far hade en dröm

Memoarer

Översättning: Thomas Engström

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

www.albertbonniersforlag.se

ISBN 978-91-0-011728-3

Amerikanska originalets titel: Dreams from My Father

Copyright © 1995, 2004 by Barack Obama

Published by arrangement with Sane Töregård Agency AB

Svensk översättning Thomas Engström

GGP Media GmbH

Pössneck, Tyskland 2008

*Vi är främlingar och gäster hos dig
liksom alla våra fäder.*

FÖRSTA KRÖNIKEBOKEN 29:15

Förord till nya upplagan

DET HAR GÅTT NÄSTAN ett årtionde sedan denna bok först publicerades. Som jag nämner i originalets inledande kapitel infann sig möjligheten att skriva den medan jag fortfarande gick på juristutbildningen, i samband med att jag hade valts till den förste afroamerikanske ordföranden någonsin för *Harvard Law Review*. Efter att jag uppmärksammats en smula i pressen fick jag ett förskott från ett förlag och började skriva. Min utgångspunkt var att berättelsen om min familj, och mina försök att förstå den berättelsen, skulle kunna säga något om de klyftor mellan raserna som har präglat det amerikanska medvetandet, och om de flytande identiteter – sprången i tid, kulturkrockarna - som präglar vårt moderna liv.

I likhet med de flesta andra debutförfattare var jag fylld av hopp och förtvivlan inför bokens utgivning – hopp om att boken skulle lyckas bortom mina ungdomliga drömmar, förtvivlan över att kanske ha misslyckats att säga något som varit värt att säga. Verkligheten landade någonstans däremellan. Recensionerna blev hyggligt positiva. Folk dök faktiskt upp på de högläsningar förlaget ordnade. Försäljningen gick under all förväntan. Så efter några månader återgick jag till vardagen. Jag var övertygad om att min författarkarriär skulle visa sig kortlivad men glad att jag hade genomlevt det hela med värdigheten någorlunda i behåll.

Under de tio år som följde hade jag inte mycket tid över till reflektioner. Jag drev ett projekt för väljarregistrering i valrörelsen 1992, grundade en advokatbyrå med inriktning på medborgarrättsfrågor och började undervisa i konstitutionell rätt på University of Chicago. Min fru och jag köpte hus, välsignades med två underbara, friska och busiga döttrar och kämpade på för att kunna betala räkningarna. När en plats blev ledig i delstatens lagstiftande församling

ing 1996 övertalade några vänner mig att ställa upp i valet, och jag vann. Innan jag tillträdde hade jag blivit varnad för att politiken på delstatsnivå saknar den glamour som utmärker dess motsvarighet i Washington; man arbetar för det mesta obemärkt och med frågor som mannen eller kvinnan på gatan tryggt kan strunta i (regler om till exempel husvagnar eller utformningen av skatteavdrag för värdeminskning på jordbruksmaskiner). Ändå var det ett tillfredsställande arbete, främst för att delstatsfrågornas skala tillåter att man uppnår konkreta resultat – utvidgat sjukförsäkringsskydd för fattiga barn, eller en lagreform som motverkar att oskyldiga döms till döden – inom en meningsfull tidsram. Det är också så att när man befinner sig i en stor, industripräglad delstats kongressbyggnad får man varje dag ta del av en hel nation i ständigt samtal: innerstadsmödrar och majs- och böndlare, utländska daglönare sida vid sida med finanskillar från välmående förorter – och var och en kämpar de för att höras, var och en är de beredda att berätta sin historia.

För några månader sedan vann jag demokraternas nominering till en plats som amerikansk senator för Illinois. Konkurrenterna var hård med mängder av välfinansierade, skickliga och framstående kandidater; själv hade jag inga tunga organisationer bakom mig och ingen privat förmögenhet. Jag var en svart man med konstigt namn och betraktades som en högoddsare. Så när jag fick majoriteten av rösterna i demokraternas primärval (i vita liksom svarta områden, i förorterna liksom inne i Chicago) blev reaktionen snarlik den som följt när jag blev vald till ordförande för *Law Review*. Politiska kommentatorer uttryckte förvåning och genuina förhoppningar om att min seger signalerade att rasfrågan skulle få ta större plats i politiken. I svarta kretsar fanns en stolthet över det jag åstadkommit. Den stoltheten blandades, femtio år efter domen i fallet mellan Brown och Board of Education och fyrtio år efter att Röstrettslagen gått igenom, med frustration över att det ännu skulle vara något att fira att möjligheten nu fanns (och bara möjligheten, för jag har en tuff valrörelse framför mig) att jag skulle bli den ende afroamerikanen – och bara den tredje

Förord

sedan rekonstruktionstiden – som sitter i senaten.* Min familj, mina vänner och jag var lätt förbluffade av all uppmärksamhet och ständigt medvetna om gapet mellan medierapporteringens kalla sken och de röriga, vardagliga realiteterna i livet som man faktiskt lever det.

Precis som när störtfloden i media väckte mitt förlags intresse för tio år sedan så har den nya omgången av medial uppmärksamhet föranlett att boken ges ut på nytt. För första gången på årtal har jag plockat fram ett exemplar och läst några kapitel för att se hur mycket min röst kan ha ändrats med tiden. Jag ska erkänna att jag då och då har ryst till lite av ett illa valt ord, en misshandlad mening, ett känslouttryck som nu tycks klemigt eller för inövat. Jag har god lust att skära ner texten med femtio sidor eller så, eftersom jag kommit att uppskatta det koncist formulerade. Däremot vore det inte sant om jag påstod att rösten i denna bok inte var min egen – att jag skulle berätta historien på något särskilt annorlunda sätt idag än för tio år sedan. En annan sak är att vissa passager har visat sig vara politiskt osmidiga och kommit att utgöra välkomna bidrag till expertkommentatorer och till motståndarnas efterforskningar.

Vad som däremot har förändrats drastiskt, ja alldeles avgjort, är det sammanhang som boken nu kan komma att läsas i. Jag började skriva mot bakgrund av Silicon Valley och en stark börsuppgång. Berlinmurens fall. Mandela som – med långsamma, orubbliga steg – kom ut från fängelset för att leda ett land. Undertecknandet av fredsavtalen i Oslo. På inrikesplanet tycktes våra kulturdebatter (om vapenlagar och abort och raptexter) så våldsamma just för att Bill Clintons ”tredje väg”, en slimmad välfärdsstat utan storslagna ambitioner men också utan vassa kanter, verkade beskriva en brett underliggande konsensus i vardagsfrågor. Till och med George W. Bushs första valkampanj med dess ”medkännande konservatism” skulle ju senare bli tvungen att nicka försiktigt instämmande. På utrikesområdet utropade vissa författare historiens slut, den fria

* ”Rekonstruktionen” var nordstaternas tvångsförvaltning av sydstaterna efter kriget och varade mellan 1865 och 1877, *övers. anm.*

marknadens och demokratins triumf och ersättandet av urgammalt hat och krig mellan nationer med virtuella gemenskaper och bataljer om marknadsandelar.

Och den 11 september 2001 gick världen i bitar.

Det ligger bortom min förmåga som författare att återskapa den dagen och de dagar som sedan skulle följa – flygplanen som likt vålnader försvann in i stål och glas, de båda tornens kaskader i ultrarapid när de rasade ner i sig själva, figurerna som täckta av aska vandrade omkring på gatorna; ångesten och rädslan. Inte heller ska jag låtsas förstå mig på den brutala nihilism som drev terroristerna den dagen och som driver deras bröder än idag. Min empatiska förmåga, mina möjligheter att nå in i en annans hjärta, kan inte tränga igenom de tomma blickarna hos dem som kan mörda oskyldiga med abstrakt, rofylld tillfredsställelse.

Vad jag däremot inser är att historien återvände den dagen och det med besked. Det förflutna är aldrig, som Faulkner påminner oss, dött och begravet; det är inte ens förflutet. Denna kollektiva historia, detta förflutna, har direkta beröringspunkter med min egen historia. Inte enbart för att al-Qaidas bomber med kuslig träffsäkerhet har ärrat några av mitt eget livs olika landskap: byggnader och vägar och husfasader i Nairobi, på Bali och på Manhattan. Inte enbart för att mitt namn som en konsekvens av 11 september är oemotståndligt att skämta om på fanatiska republikaners hemsidor. Utan också för att den underliggande kampen – mellan världar där det råder brist och världar där det råder överflöd; mellan det moderna och det uråldriga; mellan dem som omfamnar vår myllrande, kollisionsbenägna, besvärliga mångfald samtidigt som de hävdar att det finns en uppställning värderingar som binder oss samman, och dem som gömmer sig bakom vilken flagga eller slogan eller helig text som helst, bara allt blir tillräckligt tvärsäkert och förenklat så att de rättfärdigas i sin grymhet mot sådana som är annorlunda – den underliggande kampen är samma kamp som utkämpas i miniatyr i denna bok.

Jag känner till, jag har bevittnat, den desperation och förvirring som återfinns hos maktlösa människor: hur den förvrider livet för

Förord

barnen på Jakartas och Nairobis gator på strängt taget samma sätt som den gör det för barnen på Chicagos South Side. Hur smal väg de har att vandra mellan förödmjukelse och okontrollerat raseri, hur lätt hänt det är att de sjunker ner i våld och hopplöshet. Jag vet att makthavarnas svar på denna oordning (svar som pendlar mellan självbelåten passivitet och, när oordningen sprider sig utanför föreskrivna gränser, en stadig och ogenomtänkt våldsanvändning med längre fängelsestraff och mer sofistikerad vapentechnologi) inte mäktar med uppgiften. Jag vet att vi alla går mot undergången när positionerna hårdnar och människor vänder sig till fundamentalism och stamtänkande.

Det som alltså var mer av en inre, personlig ansträngning från min sida att förstå denna kamp och finna min rätta plats i den har därmed strålat samman med en större offentlig debatt, en debatt som jag är yrkesmässigt involverad i och som kommer att forma våra och våra barns liv under många år framöver.

Hur allt detta bör påverka politiken är ett ämne som hör hemma i en annan bok. Istället vill jag nu runda av på ett mer personligt plan. De flesta personer i denna bok är alltså en del av mitt liv, låt vara i skiftande utsträckning – på grund av arbete, barn, geografi och ödets vändningar.

Undantaget är min mor, som drabbades av en aggressiv cancer och gick bort några månader efter att denna bok först gavs ut.

Hon hade tillbringat sina sista tio år med att göra det hon älskade. Hon reste över världen och arbetade i Asiens och Afrikas avlägsna byar där hon hjälpte kvinnor att köpa en symaskin eller en mjölkko eller att få en utbildning som skulle kunna ge dem fotfäste i världens ekonomi. Hon samlade vänner i palats och hyddor, gick på långa promenader, stirrade på månen och for fram genom Delhis och Marrakechs marknader i jakt på lite tryffel eller på en scarf eller stensulptur som fick henne att skratta eller bara var angenäm att se på. Hon skrev rapporter, läste romaner, tjatade på sina barn och drömde om att få barnbarn.

Vi träffades regelbundet; vårt band förblev intakt. Under arbetet

Min far hade en dröm

med denna bok läste hon utkastet, rättade mig när jag hade missförstått någon historia. Hon var noggrann med att inte kommentera det jag skrivit om henne själv men snar att förklara eller försvara de mindre smickrande inslagen i min fars personlighet. Hon gick igenom sin sjukdom med värdighet och gott humör, och hjälpte min syster och mig att fortsätta med våra liv trots vår skräck, våra försök att förtränga, våra hjärtan som plötsligt snörpte till.

Om jag hade vetat att hon inte skulle överleva sjukdomen tror jag ibland att jag hade skrivit en annan sorts bok – en där jag grubblade mindre över den frånvarande föräldern, och gladdes mer åt den människa som varit den enda konstanta faktorn i mitt liv. Varje dag ser jag henne i mina döttrar, hennes glädje, hennes förmåga att låta sig förundras. Jag tänker inte försöka beskriva hur djupt jag fortfarande sörjer hennes bortgång. Jag är klar över att hon var den vänligaste, mest generösa själ jag någonsin lärt känna, och att det bästa i mig är hennes förtjänst.

Inledning

FRÅN BÖRJAN HADE JAG tänkt mig en helt annan sorts bok. Möjligheten att skriva den infann sig medan jag fortfarande gick på juristutbildningen, i samband med att jag hade valts till den förste afro-amerikanske ordföranden någonsin för *Harvard Law Review*, en juridisk tidskrift som få utanför skrået känner till. Utnämningen gav upphov till en krevad av publicitet, inklusive flera tidningsartiklar som väl sa mindre om mina blygsamma framgångar än om Harvard's juridiska fakultets märkliga plats i amerikansk mytologi liksom om landets hunger efter varje form av glädjande tecken från rasfronten – en strimma bevis på att det trots allt hade skett vissa framsteg. Några förlag hörde av sig och jag, som inbillade mig att jag hade någonting originellt att säga om vår tids rasrelationer, gick med på att ta ett år ledigt efter examen och sätta mina tankar på pränt.

Under mitt sista år på utbildningen började jag med skrämmande självtillit att planera bokens exakta upplägg. Det skulle finnas en essä om medborgarrättslagstiftningens begränsade möjligheter att få till stånd rasmässig jämlikhet, tankar om olika gemenskapers* betydelse och samhällslivets pånyttfödelse genom att gräsrotter organiserar sig, funderingar kring frågor som kvotering och afrocentrism – listan över de olika ämnena fyllde en hel sida. Visst tänkte jag ha med personliga anekdoter, och analysera upphovet till vissa återkommande

* Engelskans "community" är ett besvärligt ord att översätta till svenska – det omfattar mer än begreppen "gemenskap", "folkgrupp" och "samhälle" tillsammans. Obama använder ordet icke desto mindre rikligt. Det som just här avses är alltså resten av stadens, kanske till någon del hela landets, svarta befolkning. "Community" är i statsvetenskapliga och rättsfilosofiska sammanhang ett laddat och omtvistat slagord; det omhuldas av såväl post-strukturalister och neomarxister (till exempel i form av så kallad "partikularism", där olika särskilda grupprättigheter förespråkas istället för liberalismens påstått blinda individuella likabehandlingsprincip) som av antisekulära högerkrafter som söker återupprätta religionens anseende och samhällsinflytande, *övers. anm.*

starka känslor. Men på det hela taget var det en intellektuell resa jag föreställde mig, komplett med kartor och rastplatser och en strikt färdplan: första delen färdig i mars, andra delen inlämnad för omarbetning i augusti ...

När jag så faktiskt satte mig ner och började skriva upptäckte jag att tankarna rörde sig i riktning mot mer ogästvänlig terräng. Längtan från tidig barndom dök upp och snuddade mitt hjärta. Avlägsna röster gjorde sig hörda, försvann och hördes sedan igen. Jag drog mig till minnes historierna som min mor och hennes föräldrar berättade för mig när jag var liten, historier om en familj som sökte komma till klarhet med sig själv. Jag mindes mitt första år som samhällsorganisatör i Chicago och de tafatta stegen i min utveckling till man. Jag lyssnade på min farmor när hon satt under ett mangoträd och flätade min systers hår och beskrev den far jag aldrig hade lärt känna på riktigt.

Jämfört med denna störtflod av minnen tycktes alla mina väl-sorterade teorier torftiga och omogna. Ändå motsatte jag mig å det starkaste idén att lämna ut mitt förflutna i en bok, ett förflutet som gjorde att jag kände mig utsatt, till och med lätt skamsen. Inte för att just mitt förflutna skulle vara så särskilt smärtsamt eller abnormt utan för att det korresponderar med de delar av mig själv som inte har med medvetna val att göra och som – åtminstone ytligt sett – står i motsats till den värld jag nu lever i. Jag är när allt kommer omkring trettiofyra nu; jag arbetar som advokat och är aktiv i det sociala och politiska livet i Chicago, en stad som vant sig vid ärren från alla rasmotsättningar och stoltserar med en viss osentimentalitet. Om jag nu har lyckats skaka av mig cynismen så brukar jag ändå betrakta mig själv som världsvan och akta mig för att förvänta mig för mycket.

Likväl är det som tydligast framträder när jag tänker på min familjs historia ett gemensamt drag av oskuldsfullhet, i sådan utsträckning att det knappt går att föreställa sig ens med barndomen som utgångspunkt. Min frus kusin som bara är sex år gammal har redan gått miste om den oskuldsfullhet han hade: för några veckor

Inledning

sedan berättade han för sina föräldrar att några av kamraterna i första klass hade vägrat att leka med honom på grund av hans svarta, släta hy. Naturligtvis förlorade hans föräldrar, som växte upp i Chicago och Gary, sin oskuldsfullhet långt tidigare och även om de inte är förbittrade – de är båda så starka och stolta och duktiga föräldrar man kan vara – så hör man smärtan i deras röster när de börjar undra om det var så klokt att flytta ut från stan till en mestadels vit förort. De flyttade för att skydda sin son från risken att hamna mitt i någon eldstrid mellan olika gatugäng och från garantin att hamna i en underfinansierad skola.

De vet för mycket, vi har alla sett för mycket, för att kunna ta mina föräldrars korta förening – en svart man och en vit kvinna, en afrikan och en amerikan – för vad den var. Följden blir också att somliga har svårt att ta mig för den jag är. När människor, svarta eller vita, som inte känner mig upptäcker min bakgrund (och en upptäckt är just vad det brukar handla om eftersom jag slutade torgföra min mors hudfärg när jag var tolv eller tretton och började misstänka att det var ett sätt för mig att ställa mig in hos vita) ser jag den blixtnabba anpassning de måste göra, hur de söker i min blick efter något avslöjande tecken. De vet då inte längre vem jag är. Jag antar att de för sig själva grubblar över mitt plågade hjärta: det blandade blodet, den delade själen, den spöklika bilden av den tragiske mulatten som sitter fast mellan två världar. Och om jag skulle förklara att nej, det är inte min tragedi eller åtminstone inte enbart min; den är er, ni söner och döttrar av Plymouth Rock och Ellis Island, den är er, ni barn av Afrika, den är en tragedi för både min frus sexårige kusin och för hans vita klasskamrater – och förklara att ni inte behöver fundera på allt som kan tänkas plåga mig, det finns ju ändå för alla att beskåda på nyheterna varje kväll, och sedan säga att om vi bara kunde erkänna åtminstone så mycket så skulle den tragiska cykeln börja stanna av ... ja, jag låter väl obotligt naiv, snärjd av hopplösa ideal, likt de kommunister som kränger sina tidskrifter i utkanten av diverse universitetsstäder. Eller, ännu värre: jag låter som om jag försöker gömma mig för mig själv.

Jag dömer inte människor för deras misstänksamhet. Jag lärde mig för länge sedan att inte lita på min barndom och de historier som formade den. Det var först många år senare, när jag hade suttit vid min fars grav och talat till honom genom Afrikas röda jord, som jag själv kunde låta cirkeln slutas och värdera det jag upplevt under min uppväxt. Eller rättare sagt: det var först då som jag förstod att jag hade tillbringat en stor del av mitt liv med att försöka skriva om dessa historier, täta igen hål i berättelsen, hitta plats åt ovälkomna detaljer, låta individuella val framträda mot bakgrund av historiens blinda krafter – allt i förhoppningen att få fram något slags granithäll av sanning som mina ofödda barn kan stå stadigt på.

Så trots en envis önskan att skydda mig själv från granskning, trots den stundtals återkommande impulsen att överge hela projektet, är det som hamnat på dessa sidor en skildring av en personlig inre resa – en pojkes sökande efter sin far och därigenom också efter ett meningsfullt syfte med sin tillvaro som svart amerikan. Resultatet är självbiografiskt, även om jag oftast har undvikit den beskrivningen när folk frågat mig under de gångna tre åren vad boken egentligen handlar om. En självbiografi utlovar bedrifter värda att nedtecknas, samtal med berömda människor, en central roll i viktiga händelser. Något sådant finns här inte alls. Om inte annat brukar en självbiografi innefatta en slutsummering, ett slags avrundning som knappast lämpar sig för någon i min ålder, någon som ännu håller på att ta sig fram här i världen. Jag kan inte ens lyfta fram det jag varit med om som om det vore på något sätt representativt för hur det är att vara svart i USA ("Du kommer ju inte ens från en fattig familj", har en förläggare på Manhattan hjälpsamt påpekat för mig). Boken handlar till en del om att acceptera just denna sanning: att jag kan omfamna mina svarta bröder och systrar här i landet eller i Afrika och bejaka ett gemensamt arv utan att göra anspråk på att tala om, eller för, alla våra skilda strider.

Till sist ett ord om de faror som alltid finns inbyggda i självbiografiska verk: frestelsen att framställa händelser i ett för författaren fördelaktigt ljus, benägenheten att överskatta andras intresse för ens

Inledning

egna upplevelser, selektiv glömska. Riskerna för dylikt kan bara öka när författaren saknar ålderns visdom – den distans som kan bota vissa av ens fåfångor. Jag ska inte påstå att jag lyckats undvika alla, eller några, av dessa fällor. Även om mycket av boken baseras på samtida minnesanteckningar eller min familjs muntliga berättande så är dialogen av nödvändighet en ungefärlig uppskattning av vad som faktiskt sades eller vidarebefordrades till mig. Av hänsyn till omfånget är några av personerna som förekommer sammansättningar av människor jag känt, och några av händelserna förekommer i oegentlig kronologisk ordning. Med undantag för min familj och en handfull offentliga personer har flertalet namn ändrats för att värna om deras privatliv.

Man kan klistra vilken etikett man vill på denna bok: självbiografi, memoar, släktkrönika eller någonting annat. Det jag har försökt göra är att uppriktigt skildra ett specifikt landskap i mitt liv. När jag förirrat mig har jag kunnat vända mig till min agent Jane Dystel för tilltro och orubblighet; till min redaktör Henry Ferris för varsamma men bestämda korrigeringar; till Ruth Fecych och personalen på Times Books för entusiasm och noggrannhet i att valla manuset genom dess olika stadier; till mina vänner, i synnerhet Robert Fischer, för generösa genomläsningar; och till min underbara hustru Michelle för humor, charm, uppriktighet och ofelbar förmåga att alltid uppmuntra mina bästa impulser.

Men det är till min släkt – min mor, mina mor- och farföräldrar, mina syskon, utspridda över oceaner och kontinenter – som jag står i störst tacksamhetsskuld och boken är tillägnad. Utan deras ständiga kärlek och stöd, utan deras villighet att låta mig framföra deras sång och deras överseende med en och annan felton hade jag aldrig kunnat hoppas att bli färdig. Om inte annat hoppas jag att den kärlek och respekt jag känner för dem skiner igenom på varje enskild sida.

Första delen

URSPRUNG

Kapitel ett

NÅGRA MÅNADER EFTER MIN tjuogoettårsdag ringde en främling upp mig för att berätta nyheten. Jag bodde då i New York, på 94:e gatan mellan Andra och Första avenyn i det skiftande gränslandet utan namn mellan East Harlem och resten av Manhattan. Det var ett ogemytligt kvarter, trädöst och kargt, kantat av sotfärgade hyreshus som saknade hissar och kastade tunga skuggor större delen av dagen. Lägenheten var liten med lutande golv och ojämn uppvärmning och en porttelefon som inte fungerade. Besökare var tvungna att ringa i förväg från en mynttelefon på bensinmacken vid hörnet, där en svart dobermann stor som en varg vaksamt patrullerade av och an nätterna igenom med en tom ölflaska fastlåst i käftarna.

Inte för att detta rörde mig så värst mycket, det var inte många som kom och hälsade på mig. Jag var otålig på den tiden, upptagen av arbete och ogenomförda planer och benägen att betrakta andra människor som onödiga distraktioner. Det var inte det att jag inte uppskattade sällskap. Jag tyckte om att utväxla artighetsfraser på spanska med mina i huvudsak puertoricanska grannar, och på väg hem från föreläsningarna brukade jag stanna till och prata med pojkarna som höll till nere på yttertrappan hela sommaren, om New York Knicks eller skottlossningen de hade hört kvällen innan. När det var fint väder hände det att jag och min rumskompis satt ute på brandtrappan och rökte och såg skymningen skölja stan i blått, eller tittade på när vita människor från finare områden i närheten rastade sina hundar i våra kvarter och lät hundarna skita på våra trottoarer – ”Skyffla upp skiten, era jävlar!” skrek min rumskompis då med argt eftertryck, och så skrattade vi åt ansiktsuttrycken hos både herre och odjur (bistra och orubbliga) när de satte sig på huk för att utföra dådet.

Sådana stunder gladde jag mig åt – men bara helt kort. Om samtalet började irra iväg, eller gå över gränsen till det förtroliga, hittade jag snart en förevändning att få gå därifrån. Jag hade blivit för bekväm i min ensamhet, den tryggaste plats jag kände till.

Jag minns att det fanns en gammal man i lägenheten intill som tycktes dela min inställning. Han bodde ensam och var en mager, kutryggig typ som var klädd i tung, svart ytterrock och missformad filthatt vid de sällsynta tillfällena då han lämnade bostaden. Emellanåt sprang jag på honom när han var på väg tillbaka från affären och jag brukade erbjuda mig att bära hans påsar uppför de långa trapporna. Då tittade han på mig och ryckte på axlarna, och så började vi vår uppfärd som avbröts på varje avsats så att han fick hämta andan. När vi till slut var framme vid hans lägenhet ställde jag försiktigt ifrån mig kassarna på golvet och han gav mig en hövisk nickning till tack innan han hasade sig in och låste om sig. Inte ett ord yttrade vi till varandra, och inte en enda gång sa han tack för mina mödor.

Den gamles tystnad gjorde intryck på mig; jag tänkte på honom som en själsfrände. Senare skulle min rumskompis hitta honom hopknycklad på tredje våningens trappavsats där han låg med vidöppna ögon och lemmarna orörliga och krökta som på ett spädbarn. Folk samlades; några av kvinnorna gjorde korstecknet och de minsta barnen viskade upphetsat. Till sist kom ambulansen och förde bort liket, och polisen tog sig in i den gamle mannens lägenhet. Den var välstädad, nästan oinredd – en stol, ett skrivbord, det blekta porträttet uppe på spiselhyllan av en kvinna med kraftiga ögonbryn och ett vänligt leende. Någon öppnade kylskåpet och hittade uppemot tusen dollar i småsedlar, hopbuntade i tidningsspapper och omsorgsfullt staplade bakom majonnäs- och pickelsburkar.

Jag berördes av ensamheten i denna åsyn, och i ett kort ögonblick önskade jag att jag hade tagit reda på den gamles namn. Sedan, nästan omedelbart, ångrade jag min önskan eftersom den åtföljdes av sorg. Det kändes som om en överenskommelse mellan oss hade brutits – som om den gamle mannen, där i det kala rummet, viskade fram en historia som aldrig berättats, sa saker jag helst hade sluppit höra.

Ursprung

Det måste ha varit ungefär en månad senare, en kylig, dyster novembermorgon med solen blek bakom en väv av moln, som samtalet kom. Jag höll precis på att laga frukost (kaffet på spisen och två ägg i stekpannan) när min rumskompis räckte mig telefonen. Förbindelsen var grötig av alla störningar.

”Barry? Barry, är det du?”

”Ja ... vem är det jag pratar med?”

”Jo, Barry ... det här är din faster Jane. I Nairobi. Hör du mig?”

”Förlåt – vem sa du att du var?”

”Faster Jane. Lyssna nu, Barry, din far har dött. Omkommen i bilolycka. Hallå? Hör du mig? Jag sa att din far är död. Barry, var snäll och ring till din farbror i Boston och berätta för honom. Jag kan inte prata nu. Okej, Barry. Jag ska försöka ringa dig igen.”

Det var allt. Samtalet bröts och jag satte mig på soffan, kände hur äggen hade bränts vid i köket, stirrade på sprickorna i gipsbruket, försökte bedöma min förlust.

*

Vid tiden för sin bortgång var min far ännu en mytisk gestalt i mina ögon, både mer och mindre än mänsklig. Han hade lämnat Hawaii 1963 när jag bara var två år gammal, så som barn visste jag inget mer om honom än vad som framgick av de historier min mor och mina morföräldrar berättade. Alla hade de sina favoriter, var och en helgjuten; alldeles blankpolerad av alla gånger den upprepats. Jag kan fortfarande se framför mig morfar som lutar sig tillbaka i sin gamla fåtölj efter middagen, smuttar lite på whiskyn, rensar tänderna med cellofanet från cigarettpaketet och berättar den om när min far nästan kastade en man från Pali-klippan i ett bråk om en pipa.

”Jo, din mamma och pappa skulle ta med en vän på sightseeing runt på ön. Så de körde upp till klippan, och Barack körde väl säkert på fel sida vägen under hela resan ditupp.”

”Din far var usel på att köra”, förklarar min mor. ”Han hamnade

alltid i vänster körfält som engelsmännen, och om man sa nåt så grymtade han bara om fäntiga amerikanska trafikregler.”

”Den här gången kom de i alla fall fram helskinnade, och de klev ur och ställde sig vid skyddsräcket för att beundra utsikten. Och Barack, han bolmade på en pipa som jag hade gett honom i födelsedagspresent, han pekade ut alla sevärdheter med skaftet som en sjökaptan –”

”Din far var riktigt stolt över den pipan”, avbryter min mor än en gång. ”Han brukade röka hela natten när han pluggade, och ibland så ...”

”Alltså Ann, vill du berätta historien eller har du tänkt låta mig prata färdigt?”

”Förlåt, pappa. Fortsätt du.”

”Hur som helst, den här stackarn – han var också student från Afrika, eller hur var det? Hade knappt klivit av båten. Pojkstackarn måste ha blivit imponerad av hur Barack höll på med pipan, för han frågade om han fick prova själv. Din pappa tänkte efter en stund och gick till slut med på det, och så fort killen drog sitt första bloss fick han världens hostattack. Det var så illa att pipan ramlade ur handen på honom och flög över räcket, trettio meter längre ner på klippväggen.”

Morfar gjorde ett uppehåll för att ta en klunk ur flaskan innan han fortsatte. ”Jovars, din pappa var i alla fall storsint nog att vänta tills han vän slutade hosta innan han sa åt honom att klättra över räcket och hämta pipan. Karl’n tog en titt nerför det nittiogradiga stupet och sa till Barack att han skulle köpa honom en likadan ...”

”Ett fullt rimligt förslag”, säger Toot från köket. (Vi kallar min mormor Tutu eller Toot; det betyder morförälder på hawaiiska. När jag föddes kom hon fram till att hon ännu var för ung för att bli kallad ”mormor”). Morfar rynkar på pannan men bestämmer sig för att ignorera henne.

”... men Barack hade gett sig den på att få tillbaka *sin* pipa, eftersom den var en present och inte gick att ersätta. Så killen tog sig en titt till och skakade på huvudet igen, och det var då din pappa

lyfte honom rakt upp i luften och började dingla runt med honom över räcket!”

Morfar ger ifrån sig ett tjut och slår sig glatt på knät. Medan han skrattar föreställer jag mig att jag tittar upp på min far där han står, mörk mot det gnistrande solskenet, med den upplyfte gärningsmannens armar viftande i luften. En skräckinjagande bild av rättvisan.

”Han höll honom faktiskt inte ut över räcket, pappa”, säger min mor och ser bekymrat på mig, men morfar tar lite mer whisky och plöjer vidare.

”Vid det laget började folk stirra och din mor bönföll Barack att sluta. Jag antar att Baracks vän mest höll andan och bad till Gud. I vilket fall, efter några minuter så lät din pappa honom ställa sig på benen igen och föreslog hur lugnt som helst att de skulle gå och dricka en öl. Och vet du vad, det var så din pappa betedde sig under hela resten av resan – som om inget hade hänt. Din mor var förstås fortfarande rätt upprörd när de kom hem. Faktum är att hon knappt pratade med far din. Barack gjorde inte saken bättre heller, för när din mor skulle till att berätta vad som hade hänt skakade han bara på huvudet och började skratta. ’Slappna av, Anna’, sa han åt henne – din pappa hade en djup barytonröst förstår du, och brittisk accent.” Nu vrider morfar ner hakan mot halsen för att återskapa effekten. ”’Slappna av, Anna’, sa han. ’Jag ville bara lära grabben en läxa om hur man bär sig åt med andras ägodelar!’”

Så började morfar skratta igen tills han började hosta, och Toot muttrade lågt att det nog var tur att min far hade insett att det som hänt med pipan var en olyckshändelse, för annars vet man ju inte hur det hade kunnat sluta, och min mor himlade med ögonen och sa till mig att de bara överdrev.

”Din far kan vara lite tyrannisk av sig”, medgav hon med en ansats till leende. ”Men det beror bara på att han är en väldigt hederlig människa. Det gör honom kompromisslös ibland.”

Själv föredrog hon ett porträtt som framställde min far i mildare dager. Hon brukade berätta historien om när han dök upp på cere-

monin där han skulle få sin Phi Beta Kappa-nyckel* och var iförd jeans och en gammal leopardmönstrad trikåskjorta. ”Ingen hade sagt åt honom vilken stor ära det var, så han kom dit och märkte genast att alla i den eleganta salen hade smoking. Enda gången jag nånsin såg honom bli generad.”

Då började morfar, nu plötsligt tankfull, att nicka för sig själv. ”Så är det, Bar”, brukade han säga. ”Din pappa kunde hantera i stort sett vilken situation som helst och det gjorde att alla tyckte om honom. Minns ni när han var tvungen att sjunga på Internationella musikfestivalen? Han hade gått med på att sjunga några afrikanska låtar, men så när han kom dit visade det sig att det var ett stort ståhej, och kvinnan som uppträdde precis före honom var halvprofessionell sångerska, en hawaiiisk tjej med ett helt band bakom sig. Vem som helst annars hade ju gett upp på fläcken och ursäktat sig med att det var ett misstag alltsammans. Men inte Barack. Han gick upp på scen och satte igång att sjunga för den stora publiken – vilket inte är det lättaste, ska jag säga – och inte var han fantastisk direkt, men han var så självsäker att hux flux fick han lika mycket applåder som de andra.”

Morfar skakade på huvudet och reste sig ur fätöljen för att sätta på tv:n. ”Där har du verkligen nåt att lära dig av din pappa”, sa han till mig. ”*Självförtroende*. Hemligheten bakom en mans framgångar.”

*

Alla historier lät sådär – täta, av tvivelaktig sanningshalt, framförda i snabb följd under en och samma kväll och sedan undanstoppade i månader, ibland år, bland familjeminnena. Precis som de få fotografier av min far som fanns kvar i hemmet: gamla svartvita kopior som det hände att jag hittade när jag rotade igenom garde-

* Phi Beta Kappa är den överlägset mest prestigefyllda av de amerikanska studentsammanslutningarna. Makarna Clinton, Benazir Bhutto, Susan Sontag, Henry Kissinger och Condoleezza Rice är några av många berömda medlemmar, *övers. anm.*

roberna efter julpynt eller någon gammal snorkelutrustning. När väl mina egna minnen började formas hade min mor redan inlett en historia med den man som skulle bli hennes andre make, och jag kände på mig utan att någon förklaring behövdes hur det kom sig att bilderna måste stoppas undan. Men då och då, när jag satt på golvet med min mor och kände lukten av damm och malmedel från det söndervittrande fotoalbumet, stirrade jag på min far som var så lik mig – det mörka skrattande ansiktet, den höga pannan och de tjocka glasögonen som gjorde att han såg äldre ut än vad han var – och lyssnade på hur händelser ur hans liv klumpades ihop till en enda berättelse.

Han var afrikan, fick jag veta, kenyan och medlem av luo-stammens, född vid Victoriasjön på en plats vid namn Alego. Det var en fattig by men hans far – min farfar, Hussein Onyango Obama – hade varit en framstående jordbrukare, en av stammens äldste, en medicinman med läkande krafter. Min far växte upp som herde åt sin fars getter och elev på traktens skola, startad av det brittiska kolonialstyret, där han gjorde utmärkt ifrån sig. Så småningom fick han stipendium för att studera i Nairobi; och så, precis när Kenya skulle bli självständigt, hade han blivit utvald av kenyanska ledare och amerikanska finansärer att få gå på universitet i USA, där han blev en del av den första stora våg av afrikaner som sändes iväg för att lära sig bemästra västerländsk teknologi och återvända hem för att skapa ett nytt, modernt Afrika.

1959, när han var tjugotre år gammal, kom han till University of Hawaii som lärosätets förste afrikanske student. Han läste ekonometri, arbetade med oöverträffbar koncentration, och utexaminerades på tre år som bäst i sin årskull. Han hade mängder av vänner och var med och bildade Internationella studentförbundet, där han blev den förste ordföranden. På en kurs i ryska träffade han en tafatt, blyg amerikansk flicka som bara var arton och de blev kära i varandra. Flickans föräldrar, som först varit på sin vakt, övervanns tack vare hans charm och intellekt; det unga paret gifte sig och hon födde dem en son som ärvde hans namn. Han fick

ännu ett stipendium – nu för att kunna forska vid Harvard – men inte pengar som räckte för att han skulle kunna ta med sig sin nya familj. Paret separerade och han återvände till Afrika för att infria sitt löfte till kontinenten. Modern och barnet blev kvar, men kärlekens band överlevde avståndet ...

Där brukade albumet slås igen, och jag gick belåtet min väg, inlindad i en saga som satte mig i centrum av ett stort och välordnat universum. Även i den förkortade version som min mor och mina morföräldrar tillhandahöll fanns det gott om saker jag inte begrep. Men jag frågade sällan efter sådana detaljer som hade kunnat förklara vad ”doktorera” eller ”kolonialism” betydde, eller placera Alego på en karta. Det blev istället så att min fars stigar i livet belöpte samma marker som de i en bok min mor en gång köpt till mig. Den hette *Origins** och var en samling skapelsemyter från hela världen med berättelser om Första Mosebok och trädet där människan föddes, Prometheus och eldens gåva, och sköldpaddan som enligt den hinduiska legenden svävade i rymden och bar hela världens tyngd på sin rygg. Senare, när jag blivit mer bekant med den smalare väg till lyckan som återfanns i tv-program och filmer, började jag ansättas av frågor. Vad höll sköldpaddan uppe? Hur kunde en allsmäktig gud låta en orm ställa till med sådant besvär? Varför kom inte min far tillbaka? Vid fem eller sex års ålder nöjde jag mig dock med att låta dessa oåtkomliga mysterier förbli intakta, varje berättelse en sluten helhet och lika sann som nästa; stoffet fridfulla drömmar vävs av.

Att min far inte såg ett dugg ut som människorna jag hade omkring mig – att han var kolsvart och min mor kritvit – noterade jag knappt.

I själva verket minns jag bara en enda anekdot som uttryckligen handlade om ras. Efterhand som jag blev äldre berättades den allt oftare, som om den utgjorde själva sensmoralen i den sedelärande historia min fars liv nu hade förvandlats till. Enligt anekdoten hade

* Ursprung, uppkomst, *övers. anm.*

Ursprung

min far efter långa timmars studier gått med min morfar och flera andra vänner till en bar i Waikikikvarteren. Alla var på festhumör och åt och drack, ackompanjerade av slack-keygitarrspel. Så tillkännagav en vit man plötsligt till bartendern (och högt nog för att alla skulle höra honom) att han inte borde behöva sitta och dricka ädla drycker ”bredvid en nigger”. Lokalen föll i tystnad och folk vände sig och tittade på min far. De förväntade sig slagsmål. Istället reste sig min far upp och gick fram till mannen, log, och började föreläsa för honom om trångsynthetens dårskap, den amerikanska drömmens inneboende kraft och de universella mänskliga rättigheterna. ”Killen mådde så risigt när Barack var färdig”, sa morfar, ”att han plockade fram en hundradollarsedel ur fickan och gav honom utan omsvep. Räckte till alla våra drinkar och puu-puus den kvällen – och till din pappas hyra den månaden.”

Som tonåring hade jag hunnit börja betvivla sanningshalten i denna historia och stoppat undan den tillsammans med de andra. Tills jag blev uppringd många år senare av en japansk amerikan som sa att han hade gått i samma klass som min far i Hawaii och nu undervisade på ett universitet i Mellanvästern. Han var ytterst vänlig, och en smula förlägen över sitt spontana agerande. Han förklarade att han hade läst en intervju med mig i lokaltidningen och att åsynen av min fars namn väckt starka minnen till liv. Och så, under samtalets gång, upprepade han samma historia som min morfar hade berättat; om den vite mannen som försökt köpa sig till min fars förlåtelse. ”Det glömmet jag aldrig”, sa mannen till mig i telefon. Och i hans röst hörde jag samma underton som jag hört hos morfar så många år tidigare, en underton av förbluffning – och hopp.

*

Rasblandning. Ordet är puckelryggigt, fult, varslande om monstruösa konsekvenser; precis som *antebellum* och *octoroon* frammanar det bilder av en svunnen tid, en avlägsen värld fylld med ridpiskor

och eldslågor, döda magnoliaträd och pelargångar i sönderfall.* Och ändå var det inte förrän 1967 – året då jag firade min sjätte födelsedag och Jimi Hendrix spelade på Monterey-festivalen, tre år efter att Martin Luther King fick Nobels fredspris, en tid när Amerika redan hade börjat tröttna på svartas jämlikhetskrav eftersom diskrimineringsproblemet antogs vara löst – som USA:s högsta domstol kom sig för att meddela delstaten Virginia att dess förbud mot äktenskap över rasgränserna stred mot författningen. 1960, samma år som mina föräldrar gifte sig, innebar *miscegenation* fortfarande ett brott i över hälften av nationens delstater. I många delar av Södern hade min far kunnat bli hängd från ett träd enbart för att ha tittat efter min mor på fel sätt; i en aldrig så förfinad storstad norröver hade det fientliga blängandet och alla viskningar kunnat driva en kvinna i min mors belägenhet till att få en abort utförd på någon bakgata – eller allraminst till ett kloster långt borta där det gått att ordna med bortadoption. Deras blotta uppenbarelse tillsammans hade betraktats som någonting makabert avvikande, som ett utmärkt genmäle att ta till mot den handfull liberala blötdjur som stödde medborgarrättsagendan.

Visst – men skulle du låta din dotter gifta sig med en?

Detta att mina morföräldrar faktiskt svarade ja på den frågan, mängden grymtanden åsido, förblir ett evigt mysterium i mina ögon. Det fanns inget i deras bakgrund som bådade för en sådan reaktion; inga av New Englands transcendentalfilosofer, inga fanatiska socialister i släkträdets. Kansas hade visserligen slagits för unionen i inbördeskriget. Morfar påminde mig gärna om att olika släktförgreningar innehöll nitiska slaverimotståndare. Om man bad henne vända sig Toot i profil och visade sin kråkaktiga näsa, som tillsammans med de kolsvarta ögonen framhölls som bevis på Cherokee-påbrå.

* På engelska sa man tidigare "miscegenation" (särskilt i rättsliga sammanhang); det är alltså detta ord Obama talar om. Numera säger man som bekant hellre, och mer neutralt, "interracial marriage". "Antebellum" är latin för "före kriget" och åsyftar i USA då tiden före amerikanska inbördeskriget. "Octoroon" är ett äldre uttryck för person med föräldrar av olika hudfärg, *övers. anm.*

Ursprung

Men ett gammalt sepiafärgat fotografi i bokhyllan var det mest talande uttrycket för deras rötter. Det föreställde Toots föräldrars föräldrar, av skotsk och engelsk härkomst, som utan att le och iförda grova yllekläder stod framför ett nybyggarskjul och kisade mot det förtorkade, flinhårda liv som sträckte ut sig inför dem. Deras var de ”amerikanska barbarernas” ansikten. De var WASP:arnas^{*} fattiga kusiner, och i deras blickar syntes sanningar som jag senare skulle bli tvungen att lära mig som fakta: att Kansas hade anslutit sig till nordstaterna först efter en förelöpare till inbördeskriget, nämligen John Browns^{**} första strid; att även om en av mina förfäder, Cristopher Columbus Clark, hade varit dekorerad nordstatssoldat så ryktades det att hans svärmor var syssling till Jefferson Davis, sydstatskonfederationens president; att även om en annan avlägsen förfader faktiskt hade varit fullblods-Cherokee så gav dylikt påbrå upphov till avsevärd skam för Toots mor, som blev kritvit i ansiktet så fort ämnet togs upp och hoppades att ta hemligheten med sig i graven.

I den världen hade mina morföräldrar vuxit upp, kringgårdade av land i nationens mitt: ett ställe där hygglighet och uthållighet och nybyggeranda samexisterade med likriktning och misstänksamhet och en potentiellt benhård grymhet. De hade vuxit upp drygt tre mil ifrån varandra – mormor i Augusta, morfar i El Dorado (båda för små orter för att stå i ens halvfet stil på kartan) – och i de barndomsporträtt de gärna tecknade för mig framträdde småstädernas och depressionens USA i all sin oskuldsfulla glans: 4 juli-parader och biodukar mot ladugårdsväggar; eldflugor i burkar och smaken av rankfärska tomater, söta som äpplen; dammstormar och hagelstormar och klassrum fyllda med bonnpojkar som blev insydda i sina underkläder i början av vintern och sedan

* White Anglo-saxon Protestants; vanlig benämning på vita amerikaner med engelskt eller skotskt ursprung, *övers. anm.*

** John Brown var militant slaverimotståndare. Han genomförde från mitten av 1850-talet olika blodiga attacker, dels mot slavägare, dels mot vapenlager ur vilka han sökte beväpna slavarerna. Kampanjen inleddes alltså i Kansas. Brown hängdes sedermera i Virginia för förräderi, *övers. anm.*

stank som grisar efterhand som månaderna framåtskred.

Till och med de traumatiska bankkrascherna och gårdsutmätningarna tycktes romantiska när de spanns fram i den vävstol som var mina morföräldrars minnen. Det var en tid då lidandet, den stora utjämnaren som förde människor närmare samman, delades av alla. Man var alltså tvungen att lyssna noggrant för att lägga märke till de subtila hierarkier och outtalade regler som hade styrt deras tidiga liv, till de åtskillnader som görs av människor som inte har så mycket och som lever mitt i ingenstans. Det hade att göra med något som kallades anständighet – det fanns anständiga människor och inte så anständiga människor – och även om man inte måste vara rik för att vara anständig så var man definitivt tvungen att anstränga sig mer om man inte var det.

Toots familj var anständig. Hennes far hade stadig sysselsättning hela depressionen igenom, som arrendeförman på en av Standard Oils källor. Hennes mor hade undervisat på lärarhögskola innan barnen föddes. Familjen höll skinande rent hemma och beställde böcker på postorder från Great Books;* de läste bibeln men undvek i allmänhet väckelserörelsens tältpredikanter och föredrog en rakryggad sorts metodism som värdesatte förnuftet högre än känslorna och helnykterismen högre än båda.

Min morfars anseende var mindre fläckfritt. Ingen visste riktigt varför – de farföräldrar som hade uppfostrat honom och hans äldre bror hade det ganska knapert, men de var hederliga, gudfruktiga baptister som försörjt sig på oljeriggarna kring Wichita. Av någon anledning hade morfar dock blivit en aning stökig av sig. Några av grannarna pekade på hans mors självmord: det var trots allt Stanley som, bara åtta år gammal, hade funnit hennes lik. Andra, mindre välvilligt sinnade själar, skakade bara på huvudet: pojken tog, menade de, efter sin kvinnokarl till far – vars beteende ju tveklöst legat bakom moderns olyckliga slut.

* Ett slags folkbildningskampanj som har översatt till engelska och utgett mängder av viktiga litterära verk, *övers. anm.*

Vilken nu förklaringen än var så hade morfar uppenbarligen gjort sig förtjänt av sitt rykte. Vid femton års ålder hade han blivit utslängd från high school för att ha slagit till rektorn. Under de tre år som följde levde han på enstaka jobb, tågloffade till Chicago och sedan till Kalifornien och så tillbaka igen, och sysselsatte sig med smuggelsprit, kortspel och kvinnor. Som han själv tyckte om att säga så var han inte bortkommen i Wichita, dit både hans och Toots familjer hade flyttat vid det laget, och Toot säger inte emot honom. Det är helt klart att Toots föräldrar trodde på de historier de fått höra om den unge mannen, och de var starkt emot den spirande romansen. Första gången Toot bjöd hem morfar till sig för att han skulle få träffa familjen tog hennes far en titt på morfars svarta, bakåtslickade hår och hans oavbrutna gangsterflin och gav ifrån sig ett osminkat omdöme:

”Han ser ut som en spagge.”

Mormor brydde sig inte. I hennes ögon – hon hade just gått ut college med hemkunskap som huvudämne och var trött på allt vad anständighet hette – måste min morfar ha varit det mest eleganta i världen. Ibland ser jag dem framför mig i valfri amerikansk stad under de där åren före kriget: han i säckiga byxor och stärkt undertröja, med hatten bakåttippad på huvudet när han erbjuder en cigarett till den kaxiga flickan med för mycket rött läppstift och blonderat hår och ben som räcker för att visa strumpor i på traktens varuhus. Han berättar för henne om storstäderna, om motorvägen utan slut, om sin snart förestående flykt från de tomma, dammhärjade slätterna där stora planer betyder ett jobb som bankföreståndare och underhållning betyder en glassdrink på söndagsmatinén, där rädslan och fantasilösheten kväver ens drömmar så att man redan vet den dag då man föds precis var man kommer att dö och vem det blir som kommer att begrava en. Så ska det inte gå för honom, hävdar min morfar bestämt. Han har drömmar, han har planer. Han tänker smitta min mormor med den stora vandringsklådan, den som har fört båda deras förfäder över Atlanten, och en halv kontinent därtill, så många år tidigare.

De rymde sin kos för att gifta sig lagom till anfallet mot Pearl Harbor, och morfar tog värvning. Och nu börjar berättelsen löpa fortare i mitt huvud, som i de gamla filmerna där det visas en väggkalender som får sidorna bortrivna snabbare och snabbare av osynliga händer. Rubrikerna med Hitler och Churchill och Roosevelt och Normandie snurrar iväg, till de malande tonerna av bombanfallen, Edward R. Murrows röst och BBC:s sändningar. Jag ser min mor födas på armébasen där morfar är posterad. Min mormor är Rosie the Riveter* och står vid löpande bandet i bombflygplansfabriken; min morfar plaskar runt i gytjan i Frankrike tillsammans med Pattons armé.

Morfar återvände från kriget utan någon erfarenhet av riktig strid och familjen flyttade till Kalifornien, där han skrev in sig på Berkeley tack vare veteranlagstiftningen. Men klassrummet rymde inte hans ambitioner och rastlöshet så familjen flyttade igen, först tillbaka till Kansas, sedan genom en rad småstäder i Texas, och sedan slutligen till Seattle där de blev kvar tillräckligt länge för att min mor skulle kunna gå färdigt high school. Morfar arbetade som möbelförsäljare. De köpte hus och hittade folk att spela bridge med. De gladdes åt att min mor visade sig vara duktig i skolan, men när hon fick erbjudande om tillträde i förtid till University of Chicago förbjöd morfar henne att åka. Han tyckte att hon ännu var för ung för att bo ensam.

*

Och där kunde berättelsen ha slutat: ett hem, en familj, ett anständigt liv. Det var bara det att någonting fortfarande måste ha gnagt på morfars hjärta. Jag kan föreställa mig hur han står vid stillahavskusten, med håret gråare än åldern borde ha föranlett och den långa kroppen nu mer skrymmande; hur han ser ut över horisonten tills

* Rosie the Riveter (nitare) är samlingssmeknamnet på de miljontals kvinnor som fyllde luckorna efter männen i den amerikanska rustningsindustrin under kriget, *övers. anm.*

den böjer sig, och fortfarande djupt i näsborrarna kan känna de oljeriggar och majshylsor och hårdhudade livsöden han trodde att han lämnat långt bakom sig. Så när föreståndaren på möbelföretaget där han jobbade råkade nämna att man skulle öppna en ny butik i Honolulu, att affärsmöjligheterna där verkade oändliga nu när Hawaii skulle bli amerikansk delstat, då rusade morfar hem samma dag och övertalade mormor att sälja huset och packa ihop igen och ge sig ut på den sista etappen av deras resa: västerut, i riktning mot den nedgående solen ...

Sådan var han alltid, min morfar, ständigt på jakt efter den där nya början, alltid på flykt undan det välbeprövade. När familjen väl kom fram till Hawaii var hans personlighet färdigutvecklad, tror jag – generositeten och iveren att göra andra glada, den aviga blandningen av världsvana och småstadsmässighet, den nakna känslsamheten som kunde göra honom på en och samma gång taktlös och lättstött. Han var en amerikansk figur, en som var typisk för generationen han tillhörde: män som omfamnade frihetstanken och individualismen och den öppna vägen utan att alltid inse dess pris, och vars hänförelser lika gärna kunde leda till McCarthyismens ynkryggfasoner som till andra världskrigets hjältemod. Män som var både farliga och hoppingivande just på grund av sin grundläggande oskuldsfullhet; män med en fallenhet, i slutänden, för besvikelser.

1960 hade min morfar emellertid ännu inte blivit prövad. Besvikelserna skulle komma senare, och långsamt när de väl kom; inte så brutalt som kanske hade behövts för att åstadkomma en förändring till det bättre eller sämre. I sitt stilla sinne hade han börjat betrakta sig som något av en fritänkare – en bohem, rentav. Han skrev dikter när andan föll på, lyssnade på jazz, räknade ett antal judar han träffat i möbelbranschen som sina närmaste vänner. I sin enda sammandrabbning med organiserad religionsutövning anslöt han familjen till traktens unitär-universalistiska församling; han tyckte om att unitärerna hämtade idéer från alla de stora religionernas skrifter ("Det är som att få fem religioner i en", brukade han säga). Toot lyckades till sist få ur honom hans syn på kyrkan (för Guds skull,

Stanley, religion är inte tänkt att vara som när man köper frukost-flingor!”). Men även om mormor var mer skeptisk av naturen, och sa emot morfar när det gällde några av hans mer besynnerliga idéer, så gjorde hennes egna envisa självständighet, hennes insisterande på att alltid tänka igenom saker på egen hand, ofta att de hamnade på någorlunda samma sida.

Allt detta stämplade dem som vagt liberala, även om deras åsikter aldrig skulle stelna till något som liknade en fast ideologi. Även i detta avseende var de amerikaner. Så därför, när min mor kom hem en dag och nämnde en vän hon träffat på universitetet, en afrikansk student vid namn Barack, var deras första impuls att bjuda hem honom på middag. Pojkstackarn känner sig förmodligen ensam, tänkte väl morfar, han som är så långt hemifrån. Bäst man tar sig en titt på honom, tänkte nog Toot. När min far stod i ytterdörren kan det hända att morfar slogs av afrikanens likhet med Nat King Cole, som var en av morfars favoritsångare. Jag kan föreställa mig att han frågar min far om han kan sjunga, och detta utan att förstå den tillintetgjorda blicken i min mors ögon. Morfar är förmodligen alldeles för upptagen med att berätta en av sina roliga historier, eller med att bråka med Toot om hur köttbitarna ska tillagas, för att hinna lägga märke till hur min mor tar tag och kramar till om den mjuka, seniga handen i sin. Toot märker det, men hon är artig nog att bita sig i läppen och fråga vem som vill ha efterrätt. Hennes instinkter varnar henne för att ställa till med en scen. När kvällen är slut säger de båda något om hur intelligent den unge mannen verkar, så respektingivande, med de välavvägda gesterna, det eleganta sättet att lägga ena benet över det andra – och vad sägs om den där accenten!

Men kan de tänka sig att låta sin dotter *gifta sig* med en?

Det vet vi inte än: såhär långt förklarar berättelsen inte tillräckligt. Sanningen är den att de, precis som de flesta andra vita amerikaner vid denna tidpunkt, aldrig har funderat särskilt mycket på svarta människor. Rassegregationen hade spridit sig norrut till Kansas sedan ett bra tag innan mina morföräldrar föddes, men åtminstone i

trakterna kring Wichita förekom den i sin mer informella, chevalereska form och var befriad från mycket av det våld som präglade den djupaste Södern. Samma outtalade regelverk som styrde över de vitas liv medförde att kontakten mellan raserna begränsades till ett minimum. När det alls figurerar svarta människor i Kansas som mina morföräldrar mindes det är bilderna flyktiga – svarta män som dyker upp vid oljefälten titt som tätt och söker jobb som lantarbetare; svarta kvinnor som bär in tvätten eller hjälper till att städa i vita hem. De svarta är där men inte där, som pianisten Sam eller hemhjälpnen Belulah eller Amos och Andy på radion – skugglika, tysta gestalter som varken framkallar hat eller rädsla.

Det var inte förrän mina släktingar flyttade till Texas efter kriget som rasfrågorna började tränga sig på i deras liv. Där, under sin första jobbvecka, fick morfar ett råd i all välmening av de andra möbelförsäljarna beträffande hur man skulle ta sig an svarta och mexikanska kunder: ”Om de färgade vill titta på varorna får de komma hit efter stängning och själva ordna med hemkörning.” På banken där hon jobbade lärde Toot senare känna vaktmästaren, en lång och värdig, svart andravärldskrigsveteran hon minns bara som Mr Reed. När de båda stod och småpratade i korridoren en dag stormade en av kontorets sekreterare fram till henne och fräste att Toot aldrig, aldrig någonsin, borde ”kalla nån nigger för ’Mister’”. Toot såg kort därpå Mr Reed stå i ett hörn av byggnaden och gråta tyst för sig själv. När hon frågade vad som stod på rätade han på ryggen, torkade tårarna och svarade med en motfråga.

”Vad har vi nånsin gjort för att bli såhär illa behandlade?”

Mormor hade inget svar att komma med den dagen, men frågan dröjde sig kvar hos henne och hon diskuterade den ibland med morfar när min mor väl somnat. De kom fram till att Toot skulle fortsätta med att kalla Mr Reed ”Mister”, även om hon med sorgblandad lättnad förstod det noggranna avstånd som vaktmästaren nu höll närhelst de gick förbi varandra i korridorerna. Morfar började tacka nej till att följa med sina arbetskamrater ut och dricka öl. Han sa att han måste hem så att frugan inte blev på dåligt humör.

De blev inåtriktade, skygga, fyllda av obestämda farhågor som om de var eviga främlingar i stan.

Den nya, aviga stämningen gick hårdast ut över min mor. Hon var nu elva eller tolv, ett ensambarn som just höll på att växa ifrån sin svåra astma. Sjukdomen i kombination med alla flyttar hade förvandlat henne till något av en ensamvarg – gladlynt och lätt att ha att göra med men benägen att ha näsan i böcker eller ge sig ut på ensamma promenader – och Toot började bli rädd att den senaste flytten enbart hade förstärkt dotterns excentriska drag. Min mor fick inte många vänner i sin nya skola. Man retade henne skoningslöst för hennes namn, Stanley Ann (en av morfars mindre omdömesgilla idéer – han hade önskat sig en son). ”Stanley Steamer” fick hon heta. ”Stan the Man.” När Toot kom hem från jobbet brukade hon hitta min mor ensam, på framsidan av huset med benen gungande från verandan eller liggande på gräset, uppslukad av någon enslig värld som bara var hennes egen.

Förutom en dag. En stekhet, vindstill dag kom Toot nämligen hem och upptäckte en skara barn som samlats vid staketet kring tomten. När hon kom närmare urskiljde hon ljudet av glädjebefriade skrattsalvor och grimaserna av ilska och avsky i barnens ansikten. Barnen skanderade, med pipiga röster och varierande rytm:

”Niggerälskare!”

”Yankeekräk!”

”Niggerälskare!”

De skingrades när de fick syn på Toot, men inte förrän en av pojkarna hade kastat stenen han haft i näven över staketet. Toot följde stenens bana med blicken tills den landade vid foten av ett träd. Och där såg hon vad som orsakat tumultet: min mor och en svart flicka i ungefär samma ålder. De låg på mage i gräset bredvid varandra, med kjolarna uppdragna över knäna, tårna i jorden och huvudena stödda i handflatorna framför en av min mors böcker. På avstånd såg de båda flickorna alldeles fridfulla ut i skuggan av lövkronan.

* Ängfartyg, *övers. anm.*

Det var först när Toot öppnade grinden som hon insåg att den svarta flickan skakade och att min mors ögon blänkte av tårar. Flickorna låg kvar orörliga, förstelnade av rädsla, tills Toot slutligen lutade sig fram och la händerna på båda deras huvuden.

”Om ni två har tänkt leka med varann”, sa hon, ”så ta för Guds skull och gå inomhus. Kom nu med er. Båda två.” Hon lyfte upp min mor och försökte ta den andra flickans hand, men innan hon hann säga något mer var flickan i fullt språng; de långa benen rörde sig som på en vinthund och hon försvann nerför gatan.

Morfar blev alldeles utom sig när han fick höra vad som hänt. Han frågade ut min mor, skrev upp namn. Nästa dag tog han ledigt från jobbet på morgonen och åkte till rektorn på skolan. Han ringde själv upp föräldrarna till några av de barn som betett sig illa och skällde ut dem. Och av varje vuxen han talade med fick han samma svar:

”Nog bäst ni tar och pratar med er dotter, Mr Dunham. I den här stan leker inte vita flickor med färgade.”

*

Det är svårt att avgöra hur mycket vikt man ska fästa vid dessa episoder – vilka fasta lojaliteter som knöts eller löstes upp – eller huruvida de syns så tydligt enbart i ljuset av senare händelseutveckling. Så fort han pratade med mig om det hävdade morfar bestämt att familjen flyttade ifrån Texas delvis på grund av sin olust inför dylik rasism. Toot brukade uttrycka sig mer förtänksamt. En gång när vi var ensamma berättade hon att de hade lämnat Texas för att morfar inte tjänade så bra på sitt jobb, och för att en vän i Seattle hade lovat att ordna någonting bättre. Enligt henne fanns ordet *rasism* inte ens i deras vokabulär på den tiden. ”Din morfar och jag kände helt enkelt bara att vi ville vara hyggliga mot folk, Bar. Mer än så var det inte.”

I det avseendet är hon klok, min mormor, som är misstänksam mot överdriven känslsamhet och uppblåsta påståenden och låter sig nöjas med sunt förnuft. Vilket förklarar varför jag har en tendens att förlita mig på hennes version. Den överensstämmer med det jag vet

om morfar, med hans benägenhet att skriva om historien tills den passade ihop med hur han själv ville framstå.

Och likväl avfärdar jag inte rakt av morfars återgivelse som lägligt säljsnack, som ännu ett utslag av vit historierevisionism. Det kan jag inte, just eftersom jag vet hur starkt morfar trodde på sina påhitt, hur mycket han önskade att de skulle stämma med verkligheten, även om han inte alltid visste hur han skulle få dem att göra det. Jag misstänker att svarta människor efter Texas blev till en del av det påhittade, den berättelse som växte sig fram i hans drömmar. Den svarta rasens levnadsförhållanden, dess smärta, dess sår, smälte i tankarna samman med hans: den frånvarande fadern och skandalantydningarna, modern som försvunnit, andra barns grymhet, insikten att han inte var någon ljushårig pojke – att han såg ut ”som en spagge”. Rasismen utgjorde en del av detta förflutna, så hans instinkter honom. Den var en del av konventionen och anständigheten och statusstänkandet; hänflin och viskningarna och skvallret som hade stängt honom ute från det han hade kunnat tillhöra.

De instinkterna har sitt värde, tycker jag. Många vita människor med liknande bakgrund i mina morföräldrars generation hade instinkter som drog åt motsatt håll: åt mobbens håll. Och även om morfars och min mors relation var ansträngd redan när de kom till Hawaii – hon kunde aldrig riktigt förlåta honom för hans instabilitet och ofta våldsamma humör, och hon började så småningom skämmas över hans oborstade, klumpiga uppförande – så var det denna önskan han hyste att utplåna det förgångna, denna tilltro han hade till möjligheten att skapa om världen på nytt, som visade sig bli hans mest varaktiga fäderneärv. Oavsett om morfar insåg det eller inte åstadkom synen av hans dotter med en svart man på något djupt, utforskat plan en öppning till hans eget hjärta.

Inte för att en sådan självkänedom ens om den varit åtkomlig skulle ha kunnat göra min mors förlovning det minsta lättare för honom att svälja. Hur och när äktenskapet ingicks är faktiskt fortfarande höljt i visst dunkel, omständigheter i målet som jag aldrig riktigt haft modet att klargöra. Det finns inget nedtecknat om något

riktigt bröllop, tårta, ring eller överlämnande av bruden. Släkt närvarade inte; det är inte ens klarlagt om de hemma i Kansas var helt införstådda. Bara en enkel borgerlig förrättning med fredsdomare. Det känns så skört i efterhand, alltsammans, så tillhäftat. Och kanske var det just så mina morföräldrar ville ha det: en prövning som skulle passera, givet lite tid bara, så länge de höll god min och inte gjorde någonting drastiskt.

Då felbedömde de inte bara min mors stilla beslutsamhet utan också hur deras egna känslor skulle sättas i gungning. Först kom barnet, tre och ett halvt kilo tungt, med tio fingrar och tio tår och tom mage. Vad tusan skulle de ta sig till?

Sedan började tiden och rummet gadda sig samman och omvandla en möjlig olycka till något uthärdligt, rentav till något att vara stolt över. När morfar drack ett par öl med min far hände det att han lyssnade när den nyblivne svärsonen la ut texten om politik och ekonomi, om avlägsna platser som Whitehall och Kreml, och inbillade sig att han såg in i framtiden. Han började läsa tidningarna ordentligt och stötte på den tidiga rapporteringen om USA:s nyvunna tro på rasernas integrering, och kom då fram till att världen höll på att krympa och opinionen svänga; att familjen från Wichita faktiskt hade hamnat i bräschen för Kennedys "New Frontier" och Martin Luther Kings storslagna dröm. Hur skulle USA kunna skicka ut människor i rymden och alltjämt hålla kvar sina svarta medborgare i bojar? I ett av mina tidigaste minnen sitter jag på morfars axlar när astronauterna på en av Apollo-expeditionerna kom fram till Hickams flygbas efter en lyckosam landning i havet. Jag kommer ihåg hur astronauterna i sina flygglasögon kändes långt borta, knappt synliga genom isoleringskammarens dörr. Men morfar brukade alltid svära på att en av dem vinkade bara till mig och att jag vinkade tillbaka. Det ingick i historien han berättade för sig själv. Med sin svarte svärson och sitt bruna barnbarn hade morfar inträtt i rymdåldern.

Och vilken hamn lämpade sig bättre som avresepunkt för detta nya äventyr än Hawaii, unionens nyaste medlem? Än idag – när delstatens befolkning har fyrdubblats, när snabbmatsmarknaderna

trängs med Waikikikvarteren och porrbutikerna och byggtomterna obevekligt marscherar in i varenda grönfälla – kan jag gå i min barndoms fotsteg och fullkomligt bedövas av öarnas skönhet. Stilla havets darrande blå yta. Moanafallens mossklädda klippor och svala forsande, med sina ingefärsblommor och sina högresta himlavalv fyllda av osynliga fåglars sång. Norra kustens dånande vågor när de rasar ihop som i slow-motion. Skuggorna från Palis toppar; den kvava, doftrika luften.

Hawaii! 1959 måste det ha tyckts mina nyanlända släktingar som om jorden själv, i sin trötthet på framstörtande arméer och hätsk civilisation, hade tvingat upp denna kedja av smaragdsten där nybyggare från hela världen fick befolka markerna med barn som blev bronsfärgade av solen. Det motbudande underkuvandet av de infödda hawaiianerna genom fördragsbrott och förödande sjukdomar som missionärerna förde med sig; de amerikanska företagens uppstyckande av bördig vulkanisk jord åt socker- och ananasplantager; systemet med särskilda anställningskontrakt som såg till att japanska, kinesiska och filippinska invandrare stod krökta från gryning till skymning på just de fälten; interneringen av japanska amerikaner under kriget – allt detta hade hänt nyligen. Vid den tiden då min släkt kom dit hade det likväl på något sätt försvunnit spårlöst från det kollektiva minnet, som gryningsdis solen bränt bort. Det fanns alltför många raser (med en sinsemellan alltför diffus maktfördelning) för att fastlandets rigida kastsystem skulle låta sig införas. Och så få svarta att den mest hårdnackade segregationist kunde njuta av semestern i trygg förvisning om att rasblandningen på Hawaii inte hade många beröringspunkter med den vedertagna ordningen därhemma.

Således skapades myten om Hawaii som den sanna smältdegeln, ett experiment i harmoni mellan raserna. Mina morföräldrar – i synnerhet morfar, som kom i kontakt med mängder av människor genom sin möbelrörelse – lät sig villigt värvas till samförstånds-tanken. Ett gammalt exemplar av Dale Carnegies *Hur du vinner vänner och påverkar din omgivning* står ännu kvar i hans bokhylla.

Ursprung

Och under min uppväxt fick jag ofta lyssna till den muntra småpratsjargong som han måste ha kommit fram till skulle vara honom behjälplig med kunderna. Han brukade langa fram familjefoton och berätta sitt livs historia för första bästa främling; han brukade skaka hand å det hjärtligaste med brevbäraren och berätta fräckisar för servitriserna där vi åt.

Sådana krumsprång gjorde mig hemskt förlägen, men människor som var mer överseende än hans barnbarn uppskattade hans nyfikenhet. Även om han aldrig lyckades påverka så värst mycket vann han alltså en stor krets vänner. En japansk amerikan som kallade sig Freddy och drev en handelsbod i närheten av vårt hus brukade lägga undan den bästa tonfisken för att laga sashimi åt oss och ge mig riskarameller med ätbart papper. Hawaiianerna som var varubud i morfars affär bjöd då och då hem oss på poi och fläskstek, som morfar då glatt glufsade i sig (Toot brukade sitta och röka tills hon kom hem och kunde göra sig lite äggröra istället). Ibland följde jag med morfar till Ali'i Park, där han tyckte om att spela dam med de äldre filippinska männen som rökte billiga cigarrer och spottade betelnötsjuice som om det vore blod. Och jag minns ännu när en portugis som morfar hade givit ett bra pris på en soffa tog med oss ut och spjutfiskade, tidigt en morgon flera timmar före soluppgången i Kailula-bukten. En gaslykta hängde från kajutan på den lilla fiskebåten, och jag tittade på när männen dök ner i det becksvarta vattnet med käglorna från sina ficklampor lysande under ytan tills de kom upp igen med stora regnbågsglittrande fiskar som hängde och daskade på spjutspetsarna. Morfar sa vad fisken hette på hawaiiiska, humu-humu-nuku-nuku-apiaa, något som vi upprepade gång på gång under hela hemfärden.

Med sådana omgivningar vållade min etniska härkomst mormor och morfar få bekymmer, och de anammade raskt den hånfulla inställning som lokalbefolkningen hade gentemot de besökare som gav uttryck för dylika fixeringar. Ibland när morfar såg turister stirra på mig när jag lekte i sanden gick han fram och ställde sig intill dem och viskade, med tillbörlig vördnad, att jag var barnbarnsbarn till

kung Kamehameha, Hawaiis förste monark. ”Jag tror säkert att det finns foton på dig i tusentals album, Bar”, sa han ofta till mig med ett flin, ”från Idaho till Maine”. Just den historien är mångtydig, tycker jag nog. Man skymtar en strategi för att undvika svåra frågor. Ändå brukade morfar precis lika gärna berätta en annan historia, den om turisten som såg mig simma en dag och, eftersom hon inte förstod vem hon pratade med, fällde kommentaren att ”simning måste komma sig naturligt för de här hawaiianerna”. Vilket han besvarade med att det var vanskligt att spekulera i, eftersom ”den där pojken råkar vara mitt barnbarn, hans mor är från Kansas, hans far är från Kenyas inland, och det finns inte ett jävla hav på mils avstånd på nåt av de ställena”. I morfars ögon var ras inte längre något man egentligen behövde bekymra sig om. Även om okunnigheten fortfarande höll stånd på sina håll kunde man utgå ifrån att resten av världen snart skulle hinna ikapp.

*

Till syvende och sist antar jag att det var om detta som alla berättelserna om min far egentligen handlade. De sa mindre om själva mannen ifråga än om de förändringar som hade ägt rum hos människorna i hans omgivning, det stapplande förlopp som hade förändrat mina morföräldrars inställning till rasfrågor. Historierna gav röst åt en anda som skulle fånga nationen i sitt grepp under den där flyende perioden mellan Kennedys valseger och antagandet av Rösträttslagen: vidsynthetens seger, tycktes det, över trångsyntheten och fördomsfullheten, en skinande ny värld där skillnader i ras eller kultur nu skulle upplysa och roa och kanske till och med förfina. En användbar chimär, en som spökar lika mycket för mig som den gjorde för min släkt. Den frambesvärjer ju någon sorts förlorad Edens lustgård som sträcker sig bortom enbart barndomen.

Det fanns bara ett problem: min far var försvunnen. Han hade lämnat paradiset, och inget som min mor eller mina morföräldrar berättade kunde undanröja detta enkla, obestridliga faktum. Deras

Ursprung

historier förtäljde inte varför han hade gett sig av. De förmådde inte beskriva hur allt hade varit om han hade stannat kvar. Precis som vaktmästaren Mr Reed, eller den svarta flickan som piskade upp dammet där hon sprang vägen fram i Texas, blev min far till ett stödinslag i någon annans berättelse. Ett tilltalande inslag – den exotiske figuren med ett hjärta av guld, den mystiske främlingen som kommer till stans räddning och får flickan på slutet – men icke desto mindre bara ett inslag.

Jag klandrar egentligen inte min mor eller mina morföräldrar för detta. Min far kanske skulle ha föredragit den bild de målade upp av honom: i själva verket kan han ha medverkat i dess tillkomst. I en artikel som publicerades i *The Honolulu Star-Bulletin* när han utexaminerades framstår han som reserverad och ansvarstagande, en mönsterstudent, en ambassadör för sin världsdel. Han uttrycker viss kritik mot universitetet som samlar utländska studenter i samma längor och tvingar dem att läsa kurser som tillkommit för att uppmuntra kulturell förståelse – något som distraherar, säger han, från den praktiska träning han eftersträvar. Även om han själv inte har upplevt några problem ser han självpåtagen segregering och öppen diskriminering äga rum mellan de olika etniska grupperna, och uttrycker med syrlig munterhet hur det ibland är ”kaukasierna” i Hawaii som får ta smällen av fördomarna. Hans analys må vara ganska klarsynt, men han lägger sin vinn om att avrunda i glad ton. En sak som andra länder kan lära sig av Hawaii, säger han, är rasernas vilja att arbeta tillsammans för den gemensamma utvecklingen. Detta har han alltför ofta funnit att vita på andra platser inte varit villiga till.

Jag hittade artikeln (som låg hopvikt och undanstoppad med min födelseattest och gamla vaccinationskort) när jag gick på high school. Det är en kort text med foto. Ingen nämner min mor eller mig och jag kan bara undra om inte detta utelämnande var avsiktligt från min fars sida, med tanke på att han skulle ge sig av. Kanske reportern skrämdes av min fars auktoritära sätt och lät bli att ställa personliga frågor; eller kanske det var ett redaktionellt beslut efter-

Min far hade en dröm

som ämnet inte passade in i det enkla spår de följde. Jag undrar också om utelämnandet föranledde något gräl mina föräldrar emellan.

Vid den tidpunkten hade jag ingen aning. Jag var för ung för att inse att jag borde ha en far boende hos mig, precis som jag var för ung för att begripa att jag måste tillhöra någon ras. Under en mycket kort tid verkar min far ha levt i samma dröm som min mor och hennes föräldrar. Och under de första sex åren av mitt liv – till och med efter att illusionen brutits och världarna de trodde de lämnat bakom sig återigen gjorde sig påminda – fyllde jag den plats där deras drömmar hade funnits.